

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 14. Iaguapuni oppidi initia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

pleraque Oniati Provincialis asserta, Frederico Cardinali Boromæo adnitente, diplomate confirmavit: quod hic appendere non pigebit, ut ab fastidioso negotio se melius expediam. *Ad perpetuam rei memoriam.* Sanè pro parte dilectarum in Christo filiarum Monialium monasterii Sanctæ Catharina de Senis nuncupati, civitatis Cordubensis, in Indiis Occidentalibus, nobis nuper expositum fuit, quod aliàs monasterio prædicto, per Ordinarium loci Apostolicâ auctoritate erecto, pro felici illius regimine & directione infra scripta statuta, juxta regulas Beatæ Theresiæ, aliquantulum tamen immutatas, edita fuerant, tenoris subsequenti. (hoc loco de verbo ad verbum Regula ab Episcopo tradita referrebat) Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, Moniales præfate professionem, servatis aliàs servandis, emisissent: à nonnullis verò dubitatum fuit, an statuta, necnon professio illorum vigore facta, sint valida. Nobis propterea Moniales præfate humiliter supplicarunt, quatenus in præmissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati de Venerabili Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ negotiis Regularium Præpositorum consilio, statuta præfata Apostolicâ auctoritate præsentium approbamus, & confirmamus, illisq; inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, ac omnes ac singulos tam juris quàm facti defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint, supplemus: decernentes statuta prædicta, ac professiones hujusmodi, juxta illorum formam factas, validas. In futurum autem superscriptum ritum habitum Monialibus concedendi, à Regula Sancti Dominici sumptum, servari debere, ac irritum & inane si secus super his à quoquam, quavis auctoritate scienter vel ignoranter, contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, &c. Hoc Pauli Quinti Diplomate accepto, Didaco Torres auctoritas, & pax Monialibus professis sterit: sed si vera volumus fateri, sicut Divo Ignatio unum Romæ Monialium monasterium plus olim facebat molestiæ, quàm totius Societatis regimen: sic altera domus Monialium majorem inquietudinem, quàm immensæ Provinciæ loca omnia, Petro Oniato & ejus decessori consciverunt. Nec dubium fuit, longè consultius utriusque futurum, si se ab hac negotiatione abstinuissent.

PETRUS Oniatus Provincialis, ordinatis Tucumanicæ rebus, ad Assumptionis urbem navigans, è Paranensi expeditione Rochum Gonsalvium & Didacum Boroam evocavit, cum utroque de propaganda per Paranam Fide, & de modo Urvaicensis Provinciæ subjugandæ, consultaturus. Auditis verò eorum sententiis, in magnam spem venit Christianum imperium per utramque regionem Apostolico Marte dilari posse. Tantæ spei utcumque officiebat Ferdinandi Ariæ Prætoris intempestiva magnanimitas, volentis Urvaicenses populos hæcenus intactos, armatâ manu adire; & jam fecerat decretum, quo jubebat Hispanorum plerisque huic militiæ nomen dare: quam rem Socii, missionibus destinati, ægerrimè ferebant, affirmantes ostentatione armorum Paranenses, per quorum ditionem eundem erat, turbatum iri: Urvaicensis verò semel armis exacerbatos, difficilè postea Legem Christianam recepturos. Cum nihilominus Prætor in opinione persisteret, Provincialis jussu Rochus Gonsalvius, affinitatis titulo ab Prætoris offensione satis tutus, liberè & modestè rogat ne bellum, Reipublicæ Christianæ nocivum, inceptaret: meminisset Regis Catholici litterarum sibi primùm Prætori missarum; & aliorum Regionum Diplomatum severè prohibentium, ne quovis prætextu, armorum vi in Ethnicorum terras Evangelium induceretur: inconcusso ad hæc Prætor ad bellicam gloriam omnia referente, & speciosum communis boni pallium destinatæ expeditioni prætendente. Sed tota vis ad dissipanda Prætoris consilia in Hispanis civibus fuit, Paranensis belli diurnâ infelicitate, & Urvaicensis expeditionis magnitudine, deterritis, ideòque odibili militiæ nomen dare renuentibus.

HOC metu discusso, Rochus Gonsalvius ad Paranam rediens, Tabacambium, ducentorum circiter Indorum Dominum, sed longè latèque Barbaris auctoritate moderantem, quem Prætori ferocientem nuper vidimus, adit; rogatque ut novi oppidi, quod fundare decreverat, ducem acceptato ducali baculo constitui se sinat. Sed Barbarus ferociter refragatus vociferatur, se satis Paranen-

Didaco Torres à calumnia vindicatur.

CAPUT XIII.
Prætor Paranaquariæ ab armorum consilio avocatur.

Ferdinandi Ariæ præcox consilium.

Rochus Gonsalvius auctoritatem interponit.

CAPUT XIV.
Iaguapuni oppidi initia.
Tabacambius Gonsalvio resistit.

*Plures nova
colonia dant
nomen.
Tamboaicus
partibus ac-
cedit.*

*Iaguapuani
excoluntur.*

CAPUT

XV.

*In S. Ignatii
oppido tur-
batur.*

*Maracanaim
peninsula.*

*Arapizan-
duvii defe-
ctio.*

*Joannis Sala
periculum.*

*Vetula confi-
lium.*

*Joannis Sala
oratio.*

*Arapizan-
duvii peni-
tentia.*

*Barbari in
Didacum
Boroam in-
sultant.*

*Joannem Sa-
lam alapa
feriunt.*

*Utrumque
calumnian-
tur.*

sium omnium ducem esse, quàm ut uno oppido potestatem suam coercens, baculum aut virgam limitatæ dignitatis ab advenâ accipere indigeat. Dilatâ itaque in aliam tempestatem Barbari devinciendi curâ, Gonsalvius ad locum eminentem, quem indigenæ Iaguapuam nuncupant, adnavigat, excussa que circum omni vicinitate, impetrat à non paucis Ethnicis, ut sedem in eo loco figant. Multitudinem auxit Tamboaicus, Insulæ Iaguapuano littori obversæ Casiquius, quorum Insulanorum exemplo variis ex nemoribus Barbari confluentes, erecta solemnî ritu Cruce, Gonsalvio delineatore, oppidum construxere. Distat Iaguapua ab Itapuano oppido leucis circiter quatuor, ab Ignatiano duodecim, in quibus oppidis Socii sedem fixam habebant: & quia nullus Sacerdos suppetebat Iaguapuar remansurus, Socii per vices ex utroque oppido novellam gentem omni Christianorum Officiorum genere excultum ibant: magno semper in Neophytorum Catechumenorumque catalogum numero relato.

HIS qualibuscumque prosperitatibus intercessit Arapizanduvius, Ignatiani oppidi dux, nescio quâ occasione ab Patribus abalienatus, qui assumptâ secum malè contentorum hominum catervâ, ad Paranenses Ethnicos, consilia ac vires cum Tabacambio collaturus, importuno admodum tempore transfugit. Ad littus Parana peninsula jacet, quam hinc fluvius, inde ingens palus exiguo planè aditu efficit, Maracanaim indigenæ vocant, rebellibus opportunum receptaculum. Hac se peninsulâ Tabacambius ac Arapizanduvius includentes, novis Parana oppidis terrori erant, verebanturque Socii, ne utriusque auctoritatem sequuti plerique Neophyti deserrâ fide dilaberentur. Igitur antequam firmarent consilia, Joannes Salas ex Sancti Ignatii oppido ex improviso eò delatus reperit Neophytos æquè ac Ethnicos ferocitatem potius, quàm penititudinem præferentes. Igitur mortem in singula momenta præstolans, portatili altari erecto (nam retrocedere non tutum erat) deficientibus humanis consiliis, Deum sacrificio in subsidium vocare contendit: & jam audaciores de eo mactando agitabant, cum intercessit vetula, magnis vocibus parricidium prohibens, aiensque, si scelus pararent, Hispanos omnes undequaque in vindictam Sacerdotis indubiè advoluturos, & unius necem in totius Parana perniciem versum iri. Valuit mulieris vox ad reprimendos utcumque Barbaros: quare Joannes Salas, sacrificio peracto, uti erat Deo plenus, Arapizanduvium inter metum & audaciam vacillantem hac oratione petcellit. *Tu, inquit, ô Arapizanduvii, primus omnium, adieo olim Ferdinando Ariâ Prætoro, fidei Christianæ viam Paranensibus populis aperuisti. Tu primus Socios evocasti: evocatos objectu corporis non semel contra rebellium furorem defendisti: tuâ auctoritate Divi Ignatii oppidum surrexit: nomen tuum longè latèque volat. Noli, amabo, tot decora perinacitate turpis transfugii corrumpere. Si citò respicias, non tantum pristinum gradum & amicitiam recuperabis, sed etiam inter præcipua merita computabimus celerem penitentiam. Elude, amabo, demonis artes, tot ornamenta per invidiam debonestare volentis.* His dictis allata munuscula expromit, & compellatis nominatim transfugarum Primoribus, unumquemque rogat ne se perditum eant. Mirum dictu! Arapizanduvius rubore perfusus, certis oculis clientes suos respiciens, paucis verbis postulatâ facti veniâ, Tabacambio deserto, cum omnibus Neophytis Sacerdoti ad oppidum se reducendum tradens, Socios ingenti metu percussos pari gaudio affecit. Non diu post, in eodem oppido, feroces Indos clavâ ac securi armatos in Didacum Boroam insultantes, jam jamque opprimere paratos, Joannes Salas ostentatione fortitudinis repressit. Aliàs, alter Barbarus eundem in eas angustias redexit, ut de ejus vita actum putaretur. Ipsum verò Joannem Salas ferociens Barbarus, quod filiam ad audiendam Catechesim adigere vellet, adeò vehemèter in facie percussit, ut ex impactâ alapâ compulsus dies febricitasse se mihi hæc scribenti optimus senex non semel narraverit. Sed longè acerbior fuit quovis necis obeunda periculo fama contra utriusque integritatem sparsa, inde orta, quod Didacus Boroa, vir Sanctus, eo tempore quo ludi publici celebrabantur, in meretricis confessione excipiendâ diutiùs immorans, tædium creasset Neophyto, quem interim in templo præsentem

sibi